כי אתשיל בעוג מלך הבשן אתשיל דהוו ליה בית שמאי לחומרא מתקיף לה ר' זירא מ"ש אכילה דכל חד וחד בככותבת ומ"ש שתיה דכל חד וחד [א] בדידיה א"ל אביי (א) קים להו לרבנן בככותבת דבהכי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא בשתיה בדידיה מיתבא דעתיה בדחבריה לא מיתבא דעתיה מתקיף לה רבי זירא וכל העולם כולו בככותבת ועוג מלך הבשן בככותבת א"ל אביי קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה מיהו כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתא מתקיף לה רבי זירא בשר שמן בככותבת ולולבי גפנים בככותבת א"ל אביי קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה מיהו בשר שמן טובא לולבי גפנים פורתא מתקיף לה רבא כזית בכדי אכילת פרס וכותבת בכדי אכילת פרס א"ל אביי קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה בטפי מהכי לא מיתבא דעתיה מתקיף לה רבא [א](ככותבת) בכדי אכילת פרס (ב) חצי פרס בכדי אכילת פרס א"ל רב פפא [ב] הנח לטומאת גוויה דלאו דאורייתא היא ומי אמר רב פפא הכי והכתיב [1] ולא תטמאו בהם ונטמתם בם וא"ר פפא מכאן שטומאת גוויה דאורייתא [ג] מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: כל האוכלין: א"ר פפא [ג] אכל אומצא ומילחא מצטרף ואע"ג דלאו אכילה היא כיון דאכלי אינשי מצטרפין אמר ריש לקיש [ד] ציר שעל גבי ירק מצטרף לככותבת ביוה"כ פשיטא מהו דתימא משקה הוא קמ"ל כל אכשורי אוכלא אוכלא הוא אמר ריש לקיש [ה] האוכל [ו] אכילה גסה ביוה"כ פטור מ"ט [2] אשר לא תעונה כתיב פרט למזיק א"ר ירמיה אמר ר"ל [ו] זר שאכל תרומה אכילה גסה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש [3] כי יאכל [ה] פרט למזיק אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן [ז] זר

שכוסס

כי איתשיל. גבי מדרשא הך דלעיל כמה ישתה ויהא חייב לענין עוג מלך הבשן כלומר לענין אדם כענקים איתשיל והוו להו בית שמאי לחומרא דמחייבי ברביעית: **כזית בכדי אכילת פרס.** קים לן (כריתות דף יב:) בכל אותן איסורין ששיעורן בכזית שאם שהה בין תחילת אכילת השיעור לגמר אכילתו יותר מכדי אכילת פרס אין מצטרף עד שיאכל כל השיעור בתוך כדי שהיית סעודה והיא אכילת חצי ככר ששיערו בו את העירוב שהוא מזון ב' סעודות כדתנן [ו] חציה לבית המנוגע שתלה הכתוב שהייתו לטמא בגדים כשיעור אכילה: **ככותבת בכדי אכילת פרס.** בתמיה יום הכפורים ששיעור אכילתו בככותבת אף הוא שיעורו (ג) לצירוף אכילתו בכדי אכילת פרס ואם שהה יותר מכאן אין מצטרף ופטור והא כיון דשיעורו גדול בעי שהיי' טפי לצירוף אכילתו והשתא קולא דפטרי ליה: **בטפי מהכי.** אם שהה יותר מיכן לא מייתבא דעתיה ויוה"כ ביישוב הדעת תליא מילתא דכתיב אשר לא תעונה (ויקרא כג): **חצי פרס.** ששיעורו לפסול את הגויה לאוכל אוכלין טמאין חצי פרס נפסל גופו מלאכול בתרומה וחצי פרס שיעור גדול הוא כשתי ביצים שוחקות כדאמרי' בעירובין (דף פג.) ואף ביה משוינן שהיית צירופו בכדי אכילת פרס ותו לא (ד) כיון דשיעורא רבה הוא בטפי מהכי ליצטרף: **הנח לטומאת גויה דלאו דאורייתא.** ואקילו רבנן בה: **ולא תטמאו בהם.** גבי אכילה כתיב אל תשקצו את נפשותיכם דהיינו אכילה ולא תטמאו בהם לא זו היא אזהרת טומאה שהרי [ה] אין ישראל מוזהרין מליטמא דכתיב אמור אל הכהנים וגו' (ויקרא כא) כהנים מוזהרין ואין ישראל מוזהרין אלא אזהרת אכילתן (ה) וכתיב ונטמתם בם משמע שעל ידי אכילתן תטמאו: **מכאן לטומאת גויה.** על ידי אוכלין טמאין לאורייתא: **מדרבנן.** דקרא לאו לטומאה אתא שאין לך דבר מטמא אדם על ידי אכילה אלא נבלת עוף טהור: **אלא אסמכתא בעלמא.** ועיקר קרא דרשינן בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לט.) אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה: **אומצא ומילחא.** שעליה: **אכשורי אוכלא.** משקה הבא למתק את האוכל אוכלא הוא: **אכילה גסה.** שאכל לילי יום הכפורים על השבע שהיה שבע מסעודה שהפסיק בה וכל מה שאכל משמסיכה אכילה גסה היתה ושלא להנאה: **פרט למזיק.** לזה שאינו מבטל ממנו שום עינוי על ידי אכילה זו אלא מזיק הוא את האוכלין ואת עצמו: **זר שאכל תרומה.** בשוגג שחייבו הכתוב תשלומי קרן וחומש פטור אם אכלה על השבע: **פרט למזיק.** את התרומה:

שכוסס

וגרוגרת גדולה מכזית כדמוכח בר"פ המצניע (שבת דף צא.) כדפרשינן לעיל וא"כ היכי אמרינן בכריתות פרק אמרו לו (דף יד:) גבי יש אוכל אכילה אחת דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים ואור"י דנהי דקיימא לן כר' שמעון גבי דכבילה לטמא טומאת אוכלין בשתי סעודות דעירוב לא קיימא לן כוותיה אלא או כר' מאיר או כרבי יהודה כדמוכח התם דרב יוסף ורבא כרבי מאיר קיימי ואינהו נמי מודו דכבילה לטמא טומאת אוכלין כרבי שמעון דמלייה לבית המנוגע ומלי חליה לפסול גויה ומלי חליה לטומאת אוכלים לאו ארבי מאיר ור' יהודה קאי אלא ארבי שמעון וארבי יוחנן קאי שהזכירו שיעור הככר תדע דהא קתני התם בברייתא בגמרא כמה שיעור חצי פרס שתי ביצי' חסר קימעא דברי ר' יהודה ש"מ דקאי כשיטתיה דר' שמעון דקאמר חצי חציה לפסול הגויה בשתי ביצים ור"ת מיכן בע"א וזה לשונו דגרוגרות בלא גרעינין קאמר הכא ונמעכות ונדרסות טפי ונוחים להשימן בבית הבליעה וזיתים יש בהם גרעינין וקשין הן ועגולין ואינן נדבקין בבית הבליעה ולכך הוי שיעור ב' זיתים קשין כשיעור ג' גרוגרות ועוד דרכין ונוחין לאכול וכותבת הגסה עדיפא מכזית וגרוגרו' ובלירא מכבילה (וכו') ולא נהירא לר"י דגרוגרות אין בהן גרעין שהם תאנים שנדרסו והיא דכריתות (דף יד.) נמי דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים בבשר איירי דלא שייך ביה גרעין וקשה ועגולין: **וחצי פרס בכדי אכילת פרס.** תימה לריב"א בפ"ק דשבת (דף יד.) מפרש טעמא דפסול גויה משום דזימנין דאכיל אוכלין טמאין ושדי משקה דתרומה לפומיה ומטמא להו וא"כ בכבילה ליפסל גופיה כיון דאית בהן שיעור לטמא טומאת אוכלין [ז] ותירץ כיון דגזרי משום דילמא שדי משקה תרומה לפומיה וקים להו לרבנן דבציר מאכילת שתי ביצים אין אדם נמנע לשתות והוא בעצמו הקשה לדבריו שותה משקין טמאין אמאי אינו טמא עד שישתה רביעית כדאיתא פ' קדשי מזבח במסכת מעילה (דף יז:) הא משקה מטמא אחרים במשהו כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף יד.) ובברכות פרק אלו דברים (דף נב.) מיהו לפר"ת שפירש דמדאורייתא לא מטמאו אלא ברביעית ומדרבנן הוא דגזור במשהו ניחא דלא רצו לגזור אלא במשקין דמטמו מדאורייתא ור"ת פי' דשתי גזירות הוו דמעיקרא גזור בשתי ביצים דנפסל גופיה מלאכול בתרומה אבל מותר ליגע וכן משמע ליסנא דפסול גויה ולאו טעמא דמפרש פ"ק דשבת (דף יד.) אלא מטעם אחרינא כמו דאמרי כיון דהאוכל אוכלין טמאין מותר לאכול בתרומה אף על גב דנגעי כהדדי בתוך הגוף ואתי למימר מה לי דנגעי בגופו מה לי בתוך ואתי למישרי להגיע תרומה לאוכלים טמאין וא"ת א"כ בכבילה לגזור ויש לומר משום דכי אכיל כבילה אין נכנס למעיו כבילה שא"א שלא ישאר קצת בין השיניים והחניכיים וכיון דאפיקת' מכבילה אוקמה אשתי ביצים אבל משקין סגי ברביעית שאין נשארים בין החניכיים והשיניים ור"י הוסיף על דבריו לפרש טעמא לשתי ביצים כיון דאפיקתיה מכבילה אוקמה אחצי שיעור פרס סעודה דבית המנוגע למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדמשמע בפרק כילד משתתפין (עירובין דף פג.) והיא גזירה דשתי ביצים גזירה קדמונית היתה קודם י"ח דבר עובא תדע דהוה ס"ד הכא דהיא דאורייתא דפריך מונטמתם בם מיכן לפסול גויה מן התורה ואי לא גזור אלא בי"ח דבר במאי טעי והא י"ח דבר ידועים לכל ופשט איסורן כדאיתא בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לו.) ועוד א"כ חסר להו מי"ח דבר לדברי המקשה ובי"ח דבר גזרו בתר הכי האוכל אוכל ראשון וכו' אפי' בכבילה ומטעמא דהתם אפילו ליגע בתרומה נפסל גופו:

כל

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הל"ה סמג לאוין סט טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ט:
נב ב מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הלכה י:
נג ג ד מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הלכה ז סמג לאוין סט טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ב:
נד ה [מיי' שם] טוש"ע שם סעיף ו:
נה ו ז מיי' פ"י מהל' תרומות הל' ח:

◆

מוסף רש"י

ציר שעל גבי ירק. משקה
אלא מן הירק, ל"א ציר
זה שהיו מטגנין מאכלן
יה, מצטרף לככותבת.
ע"ג דלא קרים, כיון דבהדי
כל מיתכל אוכל הוא (חולין
). האוכל אכילה גסה
ביוה"כ פטור. דלא עבר על
לא תעונה, שאף זה עינוי
הוא, שמזיק את עצמו (יבמות
). כי יאכל פרט למזיק.
יומה של כהן, אפילו בשוגג,
שאינו משלם חומש אלא קרן
מזיק (פסחים לב:)
שכן אוכלין או משקין
תרומה ולא נהנה מהן
שאינו חייב (מעילה יט.).

◆

רבינו חננאל

איבעיא כי איתשיל בעוג
מלך הבשן איתשיל, דמלא
לוגמיו יתר מרביעית, דהוה
בית הילל לקולא.
קשינן מאי שנא אכילה
דכולי עלמא בשיעורא חדא
ככותבת, ובשתיה שיעורא
דכל חד וחד כמלוא לוגמיו
דידיה. ושנינן קים להו לרבנן
בשתיה דכל חד וחד לא
מיתבא דעתיה אלא כמלא
לוגמא דידיה, אבל ברחבריה
לא. ובאכילה ככותבת כולי
עלמא מייתבא דעתייהו. מיהו
כולי עלמא טובא, לעוג מלך
הבשן פורתא. בשר שמן
בככותבת מייתבא טובא,
לולבי גפנים ככותבת פורתא.
פרס חצי חלה שהיא
כל האוכלין מצטרפין
לפסול את הגויה בכחצי פרס.
מר, אם אכל מעט לחם
ומעט בשר טמא, אם
בשניהם שיעור חצי פרס
גופו מלוכל תרומה וזו
טומאת גויות. ועל זה
הקשה רבינא אם שהה
תחילת אכילתו נותר או
שאיסורן כזית ואכל
מעט עד שהשלימו
לכזית בשיעור פרס, ניצטרפו
כל האכילות וחייב, ואם שהה
יותר מזה אין מצטרפין אלא
המיעוט במיעוט,
אכילת אוכלין טמאין חצי
פרס מעט מעט בשיעור
אכילת פרס מצטרפין
הגוף, ואם הוא
שיעור] שיהוי יותר מזה
האוכלין, וכי שיעור
לכזית שיעור אחד לחצי
פרס. ופריק ליה רב פפא הנח
לטומאת גויות דמדרבנן היא
לפיכך מקילין בה, והאי קרא
דכתיב אל תטמאו בהם
ונטמתם בם, מיכן לטומאת
גויה מן התורה, טומאת
גויה מדרבנן היא וקרא
אסמכתא בעלמא. אמר רב פפא אומצא ומלחא דעלה, מצטרפין לכותבת, אע"ג דמלחא לבדה לאו מאכל הוא, כיון דאורחא דאינשי מיכל אומצא במלחא מצטרף. וכל שכן שאר אוכלין שמצטרפין. ואם אכל ממיני מאכל הרבה מעט מעט עד שהשלים לכותבת חייב. וכן ציר שעל ירק מצטרף, מהו דתימא משקה הוא, קמ"ל כל אכשורי אוכלא אוכלא הוא. אבל אכל אכילה גסה ביום הכפורים דהוא מצטער ממה שאכל הרבה ומוסיף על מנהגו פטור, מאי טעמא אשר לא תעונה כתיב, וזה אכילתו עינוי הוא. איש כי יאכל פרט למזיק, כגון

מסורת הש"ס

א) [צ"ל כזית וכ"ג הערוך בערך גוה א'], ב) חולין קכ., ג) יבמות מ., ד) [עי' תוס' יבמות מ. ד"ה אכילה ותוס' ב"ק קי. ד"ה אכילה ותוס' נזיר כג. ד"ה פסח ותוס' פסחים קז: ד"ה דילמא], ה) [פסחים לב: ב"מ נט: מעילה יט.], ו) [עירובין פג:], ז) [עי' מבואר יותר בתוס' סוטה ל. ד"ה הא וכו' ספר סיפר וכו'],

◆

תורה אור השלם

1. אַל תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם: ויקרא יא מג
2. כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תְעֻנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ: ויקרא כג כט
3. וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: ויקרא כב יד

◆

גליון הש"ס

גמ' מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. עי' חולין דף לד ע"ב תוס' ד"ה והשליש: רש"י ד"ה ולא תטמאו בו' אין ישראל מוזהרים מליטמא. תמוה לי הא גם כהנים אין מוזהרין כפ' אמור רק בטומאת מת ולא בשרץ:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה אביי באכילה קים להו לרבנן: (ב) שם בככותבת בכדי אכילת פרס וחצי פרס בכדי: (ג) רש"י ד"ה ככותבת כו' אף הוא שיעורו לצירוף אכילתו כו' והשתא קולא הוי דפטרי ליה: (ד) ד"ה חצי פרס כו' בכדי אכילת פרס ותו לא וכיון דשיעורא: (ה) ד"ה ולא תטמאו כו' אלא אזהרת אכילתן הוא וכתי' ונטמתם:

◆

תוס' ישנים

איירי בגיתוף כמו שפי' שם רבינו שמואל ואיירי בשאר פירות דהוי מזון שתי סעודות שלא היזכר שיעורן בפרק בכל מערבין כגון מעשה אילפס אבל הכא דפרק כילד משתתפין איירי בפת דוקא שאין צריך שיעור גדול כל כך למזון שתי סעודות: אמר ר' יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה. תימה עונשין מיכתב כתיבי כו'. כך גרס רש"י אבל בספרים היה כתוב שיעורין מיכתב כתיבי דלד"ר חנין כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר ארץ חטה כו' ומתקן רש"י משום דקשיא ליה דהא אמרינן בעירובין (דף ד.) ובסוכה (דף ה:) דקרא לר' חנין אינו אלא אסמכתא ועוד אמאי שנה דלא מייתי לה לכולה מילתא דר' חנין כמו שמביא בריש עירובין ובפרק קמא דסוכה ואי לייתי לומר דלא קשיא מידי דבברכות משמע דאיכא אמורא דאית ליה דהוי מדאורייתא לרבי חנין דקאמר התם רבי יצחק כל המוקדש בפסוק זה מוקדש לברכה ופליגא דרבי חנין דלר"ח חנין כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר כו' ואידך [illegible] שיעורין מי כתיבי משמע דלרבי חנין מיכתב הוו מן התורה והא דפריך שיעורין מיכתב כתיבי הוא הדין דהוה מצי למיפרך משנינן אלא לרוצחה נקטיה והא דלא מפיס מילתיה דר' חנין [illegible] ומ"מ קאמר בברכות דכיון דלאסמכינהו אקרא אין לנו ללמוד משם שנכתבו כסדר המוקדש בפסוק מוקדש לברכה: אם כן הוה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. אבל אי הוה מלא לוגמיו ממש לא הוי ב"ש לחומרא דהוי יותר מרביעית. ומיכן יש ללמוד דהא דאמרינן בפסחים פרק בתרא (דף קז.) גבי קידוש ואם טעם מלא לוגמיו יצא היינו כמלא לוגמיו דכוס של ברכה אין צריך אלא רביעית כדאמרינן בשבת בפ' המוציא (דף עו:) א) מדרבנן וקרא אסמכתא

א) דלא דחסר כאן איזה תיבות ואולי דר"ל לככר הוא פליגי תנאי בעירובין דף פג ע"ב ע"ש.

בע' צא. מיכן היה מביא רבינו יעקב ראיה דגזירת טויה אין זו גזירה דהאוכל אוכל ראשון די"ח דבר דפ"ק דשבת (דף יד.) מדבעיא תלמודא למימר הכא שהיא מן התורה וגזרה די"ח דבר פשוט לכל דאינו כי אם דרבנן ועוד הא נמי כה הרבה בשבת ובפ"ק דעירובין ובפ' כילד משתתפין (דף פג:): קמ"ל כל אכשורי אוכלא אוכלא הוא, ואע"ג דלענין שאר דברים משקה הוא כדאמרי' בערבי פסחים (פסחים קטו.) כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים פי' שכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה ומשמע אפי' ציר ומורייס מ"מ לענין יום הכפורים כל דבר אוכלא הוא: האוכל אכילה גסה ביום הכפורים פטור. והא דאמרינן בנזיר (דף כג.) ובהוריות (דף י:) גבי שני בני אדם שצלו פסחיהן אחד אכלו לשם אכילה גסה ואחד אכלו לשם מצוה זה שאכלו לשם מצוה [illegible] ופושעים יכשלו בם ה"ל להאי רשע קרית ליה נהי דלא עביד מצוה מן המובחר מיהא עביד אלמא אכילה גסה שמה

א) ע"ב שייך לע"א.